

Biuletyn

Centrum Studiów Migracyjnych
Uniwersytetu Łódzkiego

nr 1 (19), luty 2023

Drodzy Czytelnicy,

zapraszamy do zapoznania się z analizami Doroty Kałuży-Kopias dotyczącymi relacji pomiędzy procesami wyludniania i starzenia się mieszkańców Polski a imigracją zarobkową z Ukrainy.

Na łamach Biuletynu publikujemy najnowsze analizy, komunikaty z badań oraz komentarze do bieżących wydarzeń migracyjnych w Polsce i na świecie. Osoby zainteresowane publikowaniem w Biuletynie zachęcamy do kontaktu: csm@uni.lodz.pl

Życzymy ciekawej lektury!

**CENTRUM
STUDIÓW
MIGRACYJNYCH**
Uniwersytet Łódzki

ul. Rewolucji 1905 r. 41/43
pok. C-025, 90-214 Łódź
www.csm.uni.lodz.pl
email: csm@uni.lodz.pl

Dorota Kałuża-Kopias

Depopulacja i starzenie się ludności a imigracja zarobkowa z Ukrainy – ujęcie regionalne ze szczególnym uwzględnieniem województwa łódzkiego¹

Wprowadzenie

Polska jest krajem, który doświadcza i w perspektywie kolejnych dekad doświadczać będzie depopulacji. Zmniejszanie się liczby ludności nie jest jednak równomierne przestrzennie. Głównym, ekonomicznym zagrożeniem wynikającym z tego zjawiska są zmiany w wielkości zasobów pracy, które przekładają się na niedobory pracowników oraz idące w ślad za tym skutki, m.in. obniżenie się atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej danego obszaru (Szukalski 2019; Majdzińska 2022). Jednocześnie od kilku lat widoczna jest wysoka dynamika wzrostu liczby cudzoziemców z Europy Wschodniej, głównie z Ukrainy, podejmujących pracę w Polsce. Niewątpliwie spadek bezrobocia, który przekłada się na łatwość znalezienia pracy, jak i systematyczny wzrost średniej płacy mają wpływ na tę sytuację. W świetle tych procesów istotne wydaje się pytanie, czy imigranci zarobkowi z Ukrainy stanowią uzupełnienie niedoborów pracowników w regionach cechujących się kurczeniem i starzeniem zasobów pracy?

Depopulacja i starzenie się regionów

Spójrzmy najpierw na problem depopulacji i starzenia się mieszkańców Polski. Odnosząc liczbę

obywateli kraju ze Spisu Ludności i Mieszkań 2021 r. do tej ze Spisu z 2011 r., widzimy, że największe ubytki liczby mieszkańców dotyczyły województw, które od dwóch dekad odnotowują zarówno ujemny przyrost naturalny, jak i migracyjny. Należą do nich województwa: świętokrzyskie, opolskie (ubytek liczby mieszkańców niespełna 7%) i łódzkie (około 6%). Tylko cztery województwa w Polsce w 2021 r. w porównaniu z 2011 r. zyskały mieszkańców (tab. 1). Największy przyrost liczby ludności wystąpił w województwie mazowieckim (niespełna 5%), a następnie blisko 4% wzrost w pomorskim, niespełna 3% w małopolskim oraz około 2% w wielkopolskim, a więc w regionach, które od dłuższego czasu odnotowują nadwyżkę urodzeń nad zgonami i w większości lat ostatniej dekady dodatni bilans migracyjny.

W przypadku regionów najbardziej wyludniających się obserwujemy przyspieszenie procesu starzenia się ludności. W województwach łódzkim i świętokrzyskim odsetek osób, które osiągnęły już wiek emerytalny na koniec 2021 r. wyniósł niemal 25% i jest najwyższy w Polsce, zaś w regionach odznaczających się dodatnim przyrostem demograficznym – tj. pomorskie, wielkopolskie i małopolskie – udział osób w wieku emerytalnym nie przekracza 21% (tab. 1).

---

¹ Niniejszy tekst powstał w ramach projektu „Polityki władz samorządowych województw łódzkiego i śląskiego wobec imigracji”, który finansowany jest przez Narodowe Centrum Nauki na lata 2021–2024 (nr UMO-2020/39/D/HS5/03186). Więcej informacji o projekcie: <https://www.csm.uni.lodz.pl/projekty>

Tabela 1. Zmiana liczby ludności między Spisami Ludności i Mieszkań 2011 i 2021 oraz udział ludności w wieku poprodukcyjnym według województw

województwo	ludność 2021/2011 (w%)	udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności w 2021 r. (%)
dolnośląskie	99,6	23,3
kujawsko-pomorskie	96,6	22,3
lubelskie	94,3	23,2
lubuskie	96,9	22,4
łódzkie	94,9	24,9
małopolskie	102,8	20,6
mazowieckie	104,7	21,6
opolskie	93,9	23,1
podkarpackie	98,4	21,0
podlaskie	96,0	22,2
pomorskie	103,6	20,7
śląskie	95,1	23,7
świętokrzyskie	93,4	24,7
warmińsko-mazurskie	95,2	21,6
wielkopolskie	101,7	20,8
zachodniopomorskie	96,2	23,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Imigracja z Ukrainy

Jednocześnie, w ostatnich latach obserwujemy dynamiczny wzrost liczby przybyszów ze Wschodu do w zasadzie wszystkich województw.

W 2021 r. tylko obywatelom Ukrainy zostało wydanych ponad 325 tys. zezwoleń na pracę, tj. o 10% niż rok wcześniej, i ponad 1,6 mln oświadczeń, co oznacza wzrost o 23%. W tymże 2021 r. liczba zarejestrowanych w ZUS obywateli tego kraju przekroczyła 627 tys., tj. o 18% więcej niż rok wcześniej (tab. 2). Patrząc w dłuższym horyzoncie czasowym (lata 2015-2021), jedno z największych średniorocznych przyrostów liczby zezwoleń oraz oświadczeń odnotowano w regionach charakteryzujących się jednymi z największych ubytków liczby ludności, m.in. łódzkim (średnio roczny wzrost liczby wydawanych zezwoleń z roku na rok to ponad 58%, zaś oświadczeń o 47%), śląskim (odpowiednio: 64% i 47%) oraz opolskim (32% i 68%). Dla porównania, w latach 2015-2019 w województwie mazowieckim, odznaczającym się największym przyrostem liczby ludności, w ostatniej dekadzie liczba wydawanych zezwoleń wzrastała z roku na rok o około 10%, a oświadczeń o 14%.

Tabela 2. Liczby wydanych zezwoleń, oświadczeń oraz zarejestrowanych w ZUS – obywatele Ukrainy

województwo	zezwolenia			oświadczenia			zarejestrowani w ZUS	
	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2020	2021
dolnośląskie	3346	16591	33334	72042	151880	169656	53250	65211
kujawsko-pomorskie	3124	22224	20552	28745	54821	60648	12780	24454
lubelskie	1163	8880	14305	33421	28114	34155	7988	16930
lubuskie	2564	10520	10213	54982	59195	79313	15975	25708
łódzkie	1017	29868	20352	36885	124991	176016	23963	44519
małopolskie	5453	31402	21311	44640	68813	78207	25028	52670
mazowieckie	27860	44727	54152	306708	252089	289364	74550	127287
opolskie	1130	8541	6583	14328	72451	116810	10118	19438
podkarpackie	961	5661	5204	10006	20720	24654	6390	11914
podlaskie	298	5300	5462	6640	25741	31795	4260	8778
pomorskie	3609	18334	25403	24745	105056	133992	24495	39503
śląskie	1816	26789	39465	33869	120213	139903	38873	57687
świętokrzyskie	594	3896	5556	16736	13346	15888	3195	6897
warmińsko-mazurskie	550	4664	3727	3445	42629	57035	5325	13168
wielkopolskie	2974	39941	47565	57665	137426	158900	45795	75243
zachodniopomorskie	925	17934	12029	17843	52006	68768	22365	30724
nieustalone wojew.	-	-	-	-	-	-	158153	6897
Polska	57384	295272	325213	762700	1329491	1635104	532503	627028

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wortal Publicznych Służb Zatrudnienia oraz ZUS

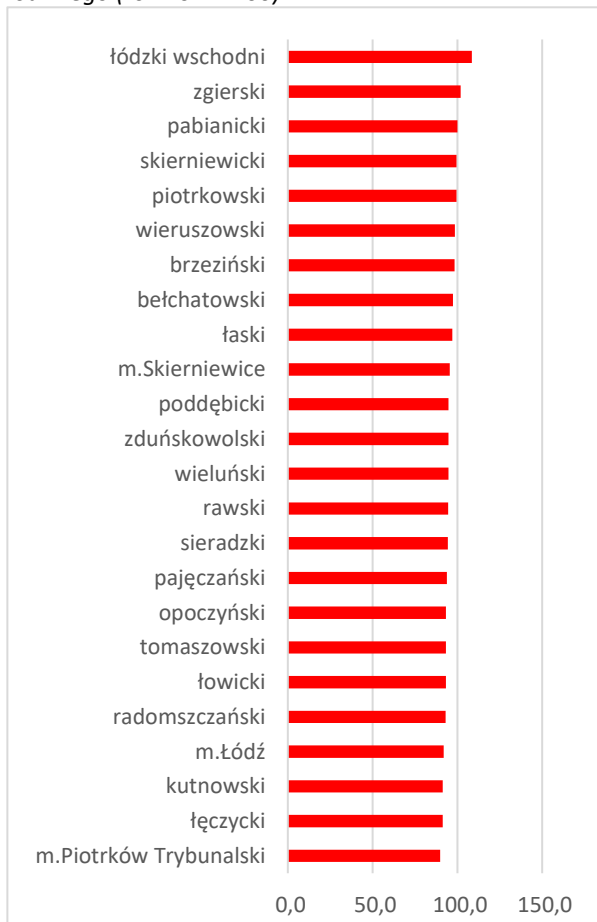
Depopulacja i imigracja w Łódzkiem

Przyjrzyjmy się bliżej województwu łódzkiemu, jednemu z najbardziej depopulujących się regionów w Polsce, które już od połowy lat osiemdziesiątych ubiegłego stulecia charakteryzuje się ubytkiem rzeczywistym mieszkańców. Analiza zmian liczby ludności na poziomie 24 powiatów wskazuje, że nie na całym obszarze tego województwa mamy do czynienia z procesem depopulacji. Porównanie liczby ludności z dwóch ostatnich Spisów Ludności i Mieszkań (2021, 2011) wskazuje na ubytek mieszkańców w 21 powiatach, zaś w 3 powiatach – wzrost (rys. 1). W przypadku depopulacji największe jej rozmiary widoczne były w Piotrkowie Trybunalskim, powiecie łęczyckim oraz kutnowskim,

a więc na obszarach, które należą do najmniej atrakcyjnych pod względem społeczno-ekonomicznym w regionie (Kałuża-Kopias 2021). W relatywnie dobrej sytuacji były powiaty okalające stolicę regionu Łódź, wchodzące w skład obszaru metropolitalnego miasta: łódzki wschodni, zgierski i pabianicki, które nie odnotowywały strat ludności.

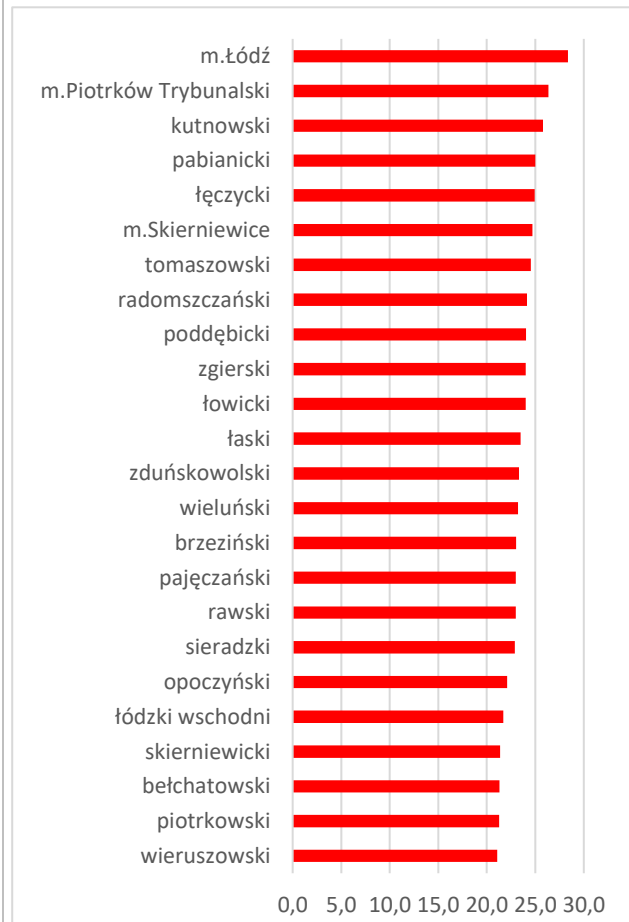
Powiaty najbardziej depopulujące się w dużej mierze pokrywają się z jednostkami administracyjnymi, w których występuje ponadprzeciętny udział osób w wieku poprodukcyjnym (rys. 2). W 2021 r. największy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wśród mieszkańców miały miasta Łódź (28,4%) i Piotrków Trybunalski (26,3%) oraz powiat kutnowski (25,8%).

Rys. 1 Zmiana liczby ludności między Spisami Ludności i Mieszkań 2011 i 2021 w powiatach województwa łódzkiego (rok 2011=100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

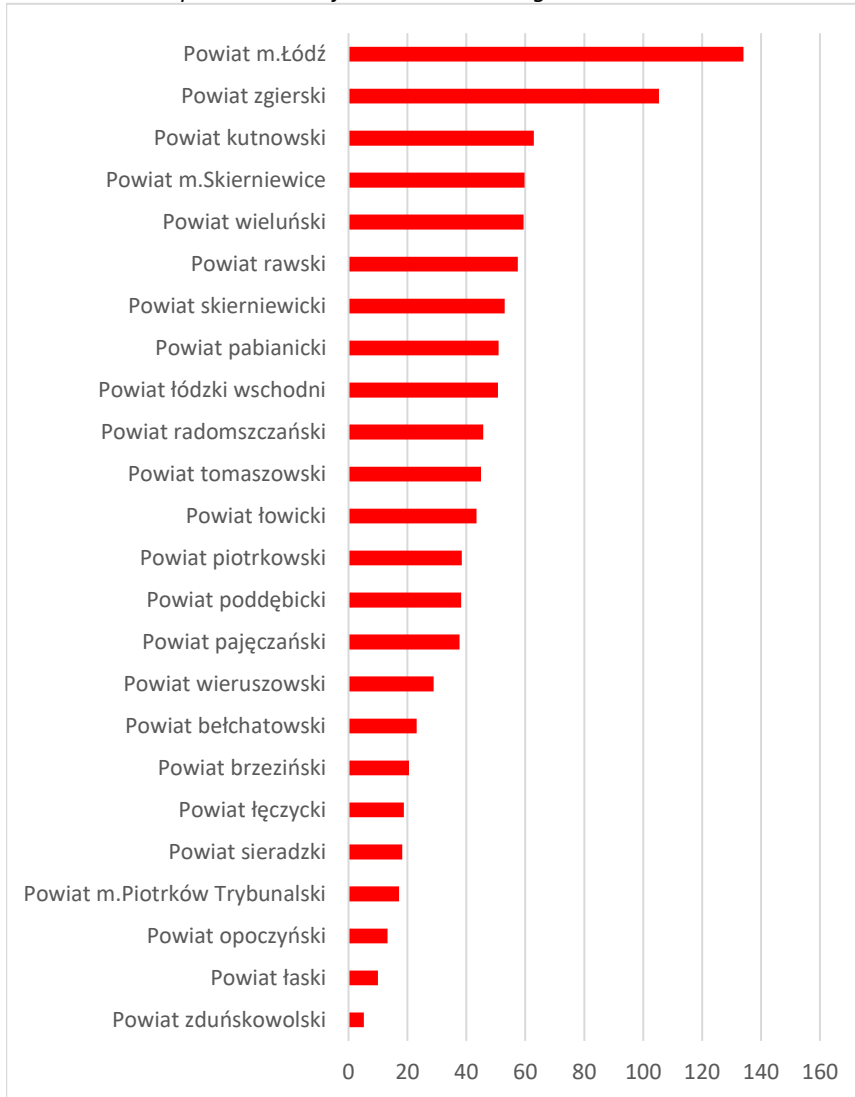
Rys. 2 Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogółem ludności w powiatach województwa łódzkiego w 2021 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z BDL GUS

Ciekawych wniosków dostarcza analiza przestrzennego rozkładu miejsc pracy obywateli Ukrainy w województwie łódzkim na podstawie oświadczeń z 2021 r. (rys. 3)². Prezentowane dane

Rys. 3. Natężenie liczby wydawanych oświadczeń Ukraińcom w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w powiatach województwa łódzkiego w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wortal Publicznych Służb Zatrudnienia

odnośnie zarejestrowanych oświadczeń pokazują wyraźnie różnice w natężeniu liczby wydawanych oświadczeń Ukraińcom w poszczególnych powiatach. Do powiatów o największej intensywności napływu

Ukraińców w 2021 r. należały powiaty: Łódź (134 Ukraińców na 1000 ludności powiatu), zgierski (105) i kutnowski (63). Na przeciwnym biegunie znalazły się powiaty zduńskowolski i łaski, w których natężenie

napływu pracowników z Ukrainy na podstawie oświadczeń nie przekraczało wartości 10. Powiaty cechujące się ponadprzeciętnym udziałem osób w wieku proprodukcyjnym charakteryzowały się na ogół wyższym natężeniem liczby wydawanych oświadczeń, jednocześnie wiele z nich wchodziło w skład Łódzkiej Strefy Ekonomicznej, w których zlokalizowane są firmy z udziałem kapitału zachodniego (m.in. Gillette Poland International Sp. z o.o., UMA Investments Sp. z o.o., Ericsson Sp. z o.o.) i odnotowywały większą liczbę zatrudnionych Ukraińców na podstawie oświadczeń.

Relacja między depopulacją i starzeniem się ludności a imigracją

Sprawdźmy zatem, czy występuje statystyczny związek między depopulacją i starzeniem się ludności a imigracją zarobkową z Ukrainy do poszczególnych powiatów w regionie łódzkim. W tym celu wykorzystano współczynnik korelacji Pearsona. Do oceny poziomu depopulacji i zaawansowania starzenia się mieszkańców województwa łódzkiego i jego

² Oficjalnie dostępne dane o zezwoleniach na pracę dostępne są wyłącznie na poziomie województw, natomiast w przypadku oświadczeń od 2019 r. w układzie powiatowym.

powiatów posłużono się taksonomicznym wskaźnikiem (1):

$$S_i = \frac{\sum_{j=1}^m z_{ij}}{m}, \quad (1)$$

gdzie:

z_{ij} – znormalizowane wartości j -ej zmiennej dla i -tego obiektu,

m – liczba zmiennych.

Skonstruowany wskaźnik (1) jest kombinacją liniową następujących dwóch zmiennych:

1. zmiana liczby ludności pomiędzy ostatnimi dwoma Spisami Ludności i Mieszkań (2011, 2021) w powiatach województwa łódzkiego, przyjmując rok 2011=100,
2. odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w 2021 r. w powiatach województwa łódzkiego.

Obie powyższe zmienne potraktowano jako stymulanty, przypisano im równe znaczenie i poddano procesowi normalizacji zgodnie z poniższą procedurą (2).

W przypadku stymulanty normalizacja została wyrażona wzorem:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij}}{\max x_{ij}}, \quad (2)$$

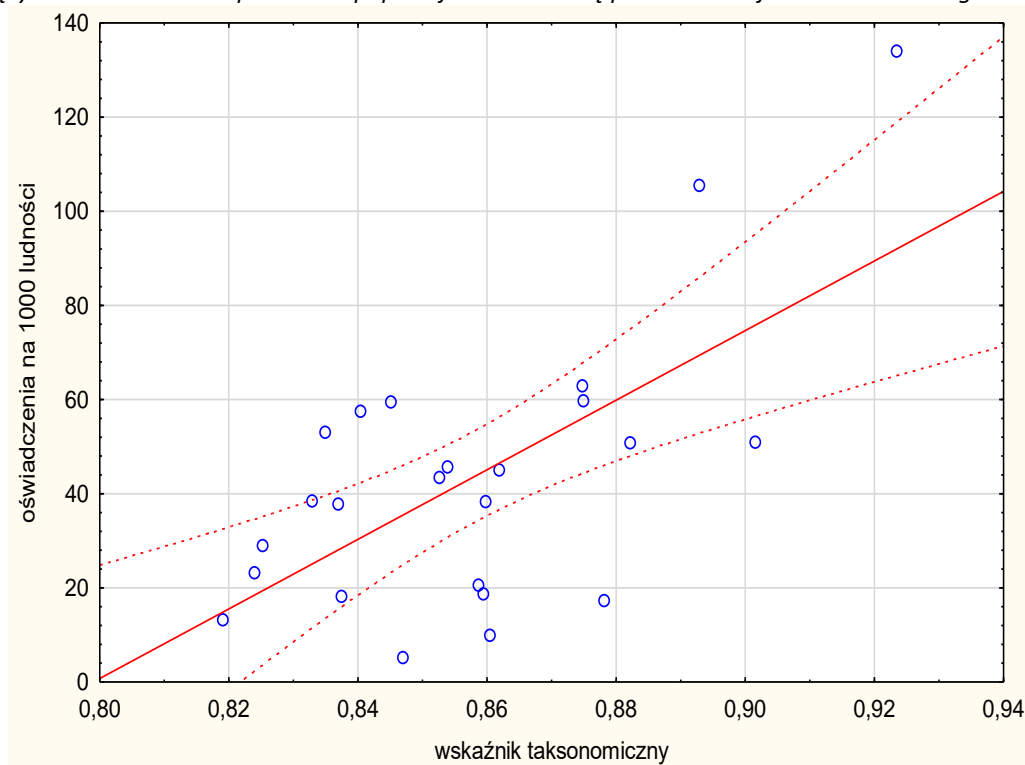
gdzie:

x_{ij} – wartość j -ej zmiennej społeczno-ekonomicznej dla i -tego obiektu.

Dysponując znormalizowanymi wartościami zmiennych, obliczono taksonomiczną miarę (1). Ze względu na różny potencjał demograficzny badanych jednostek administracyjnych liczba zarejestrowanych tam oświadczeń przeliczono na 1000 mieszkańców.

Otrzymane wyniki wskazują istotny statystycznie związek między poziomem depopulacji i starzeniem się (wyrażony wskaźnikiem taksonomicznym), a liczbą rejestrowanych w nich oświadczeń wydanych obywatelom Ukrainy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców powiatu. Wartość współczynnika korelacji między taksonomicznym wskaźnikiem, a liczbą zarejestrowanych oświadczeń w danych powiatach (rys. 4) wskazuje na średnią, dodatnią zależność (0,648) istotną statystycznie (na poziomie $\alpha=0,01$).

Rys. 4 Rozkład zależności między natężeniem liczby wydawanych oświadczeń w powiatach a wskaźnikiem taksonomicznym przedstawiającym zaawansowanie procesu depopulacji i starzenia się powiatów województwa łódzkiego

Źródło: Opracowane na podstawie pakietu Statistica

Wnioski

Zachodzące w Polsce procesy depopulacyjne i starzenie się ludności niosą konsekwencje dla regionalnych rynków pracy. Generalnie w najgorszej sytuacji są województwa, które od lat charakteryzują się ubytkiem ludności: łódzkie, świętokrzyskie, opolskie czy śląskie.

W nadchodzących latach problem starzenia się zasobów pracy i wzrost niedoborów siły roboczej będzie przybierał na sile i stanowić będzie jedną z głównych barier dla rozwoju rynku pracy. Jednocześnie systematyczny wzrost liczby pracowników zza wschodniej granicy podejmujących pracę w Polsce w ramach tzw. uproszczonej procedury (na podstawie oświadczeń), może stać się szansą rozwoju dla regionów wyludniających się. Mimo, iż województwo mazowieckie jest jednym z głównych miejsc docelowych dla obywateli państw byłego ZSSR, to jednak w ostatnich latach na atrakcyjności zyskują również miejsca pracy w województwach takich, jak: opolskie, śląskie czy łódzkie.

W przypadku województwa łódzkiego, ubytek naturalny i odpływ mieszkańców do ościennych województw stanowi jedną z głównych barier dla rozwoju regionalnego rynku pracy. Możliwość uzupełnienia luki pracowników w województwie

imigrantami została dostrzeżona już przez podmioty gospodarcze funkcjonujące w regionie. To przedsiębiorcy wraz z agnacjami pracy tymczasowej prowadzą aktywne działania na rzecz zatrudniania cudzoziemców, którzy na dzień dzisiejszy stanowią uzupełnienie dla pracowników rodzimych.

Potwierdzeniem związku między depopulacją i starzeniem się społeczeństwa, a napływem Ukraińców do pracy w województwie łódzkim jest otrzymana wartość współczynnika korelacji Pearsona, która wskazuje na istotny związek między napływem Ukraińców do pracy w powiatach, a zaawansowaniem procesów depopulacji i starzenia się mieszkańców powiatów w tym regionie.

Aby utrzymać w przyszłości dalszy zrównoważony wzrost gospodarczy regionu, udział pracujących cudzoziemców powinien wzrastać, a imigranci z Ukrainy są ważnym elementem tego wzrostu. Niestety, w strategicznych dokumentach dotyczących rozwoju regionu łódzkiego³³ brakuje wskazań konkretnych działań w zakresie zachęt do przyjazdów i późniejszej integracji cudzoziemców (por. Gońda 2021; Lesińska, Matuszczyk 2018; Kałuża-Kopias 2020).

---

³³ tj. *Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim, Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi, Wojewódzka strategia polityki społecznej 2020*

Bibliografia:

- Gońda M. (2021), Czy imigracja to remedium dla wyludniających się regionów? Cudzoziemcy w dokumentach strategicznych województw łódzkiego i śląskiego, *Polityka Społeczna*, nr. 9, s. 15-24.
- Kałuża-Kopias D. (2021), Wynagrodzenie, łatwość znalezienia pracy czy odległość od domu? Co decyduje o miejscu wykonywania pracy w Polsce przez emigrantów zarobkowych z Ukrainy, „*Polityka Społeczna*”, nr 8, s. 10-18.
- Kałuża-Kopias D. (2020), Migracje w województwie łódzkim, Ekspertyza dla Regionalnego Centrum Polityki Społecznej, materiały niepublikowane.
- Lesińska, M., Matuszczyk, K. (2018), Działania samorządów wobec migracji w kontekście zmian demograficznych. Przykład trzech polskich województw, *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 3(77), s. 64-82.
- Majdzińska A. (2022), Obszary depopulacyjne w makroregionie centralnym i ich analiza pod kątem zaawansowania starości demograficznej w drugiej dekadzie XXI w. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, nr 59, s. 201-221.
- Szukalski P. (2019), Depopulacja – wybrane konsekwencje dla lokalnej polityki społecznej, *Polityka Społeczna*, nr 10, s. 10-15 .

O Autorce:

Dorota Kałuża-Kopias

Dr nauk ekonomicznych, adiunkt w Katedrze Demografii na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym UŁ. Absolwentka kierunku Informatyka i Ekonometria na UŁ. Członkini Centrum Studiów Migracyjnych UŁ. Jej główne obszary badawcze to migracje ludności w kontekście rynku pracy oraz starzenia się ludności.

Adres email: dorota.kaluza@uni.lodz.pl

Sugerowane cytowanie:

Kałuża-Kopias D. (2023), *Depopulacja i starzenie się ludności a imigracja zarobkowa z Ukrainy – ujęcie regionalne ze szczególnym uwzględnieniem województwa łódzkiego*, „*Biuletyn Centrum Studiów Migracyjnych UŁ*”, nr 1(19), www.csm.uni.lodz.pl

Biuletyn redaguje: Marcin Gońda

**CENTRUM
STUDIÓW
MIGRACYJNYCH**
Uniwersytet Łódzki

ul. Rewolucji 1905 r. 41/43
pok. C-025, 90-214 Łódź
www.csm.uni.lodz.pl
email: csm@uni.lodz.pl